DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 12 juli 2001 *

I mål C-262/99,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Trimeles Dioikitiko Protodikeio Irakleiou (Grekland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Paraskevas Louloudakis

och

Elliniko Dimosio,

angående tolkningen av rådets direktiv 83/182/EEG av den 28 mars 1983 om skattebefrielser inom gemenskapen för vissa transportmedel som tillfälligt införs från en annan medlemsstat (EGT L 105, s. 59; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 112),

* Rättegångsspråk: grekiska.

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C. Gulmann (referent) samt domarna V. Skouris, J.-P. Puissochet, R. Schintgen och F. Macken,

generaladvokat: S. Alber,
justitiesekreterare: byrådirektören L. Hewlett,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Greklands regering, genom P. Mylonopoulos och M. Apessos, båda i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom H. Michard och M. Patakia, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 3 oktober 2000 av: Paraskevas Louloudakis, företrädd av G. Stylianakis, dikigoros, Greklands regering, företrädd av M. Apessos, och kommissionen, företrädd av M. Patakia,

och efter att den 16 november 2000 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Trimeles Dioikitiko Protodikeio Irakleiou (förvaltningsdomstol i första instans i Iraklion) har, genom beslut av den 30 juni 1999 som inkom till domstolen den 19 juli 1999, med stöd av artikel 234 EG begärt att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande beträffande fyra frågor om tolkningen av rådets direktiv 83/182/EEG av den 28 mars 1983 om skattebefrielser inom gemenskapen för vissa transportmedel som tillfälligt införs från en annan medlemsstat (EGT L 105, s. 59, svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 112, nedan kallat direktivet).

2 Frågorna har uppkommit inom ramen för en tvist mellan Paraskevas Louloudakis och Elliniko Dimosio (grekiska staten) angående skatter och böter som han ålagts att betala för att han till Grekland infört tre stycken i Italien registrerade motorfordon.

Tillämpliga bestämmelser och målet vid den nationella domstolen

Gemenskapsbestämmelserna

3 I artikel 1.1 i direktivet föreskrivs att medlemsstaterna, på de villkor som fastställs i direktivet, skall undanta tillfällig införsel från en annan medlemsstat av

motordrivna fordon från bland annat omsättningsskatt, punktskatter och övriga konsumtionsskatter.

4 Av artikel 1.3 i direktivet framgår att kommersiella fordon skall undantas från denna skattebefrielse. Enligt artikel 2 punkt a i direktivet skall ett kommersiellt fordon förstås som fordon som bland annat genom sin konstruktion eller utrustning är lämpat och avsett för att, med eller utan betalning, transportera fler än nio personer, inklusive föraren, eller gods.

5 Enligt artikel 3 i direktivet skall privatfordon som införs tillfälligt för privat bruk vara undantagna från skatt under en sammanhängande eller inte sammanhängande period av högst sex månader under en tolvmånadersperiod.

6 I fråga om privatfordon som införs tillfälligt för affärsmässigt bruk följer av artikel 4 i direktivet att skattebefrielsen gäller under en sammanhängande eller inte sammanhängande period av, i princip, sex månader per tolvmånadersperiod.

7 Av såväl artikel 3 som artikel 4 i direktivet framgår att rätten till skattebefrielse är villkorad av att den enskilda person som inför fordonet har "sin normala hemvist i en annan medlemsstat än den dit den tillfälliga införseln sker". Dessutom krävs enligt artikel 4 att den enskilda person som inför fordonet för affärsmässigt bruk inte använder fordonet för att inom den medlemsstat dit den tillfälliga införseln skett frakta passagerare mot hyra eller vederlag av något slag, eller för industriell eller kommersiell transport av gods, vare sig det sker mot betalning eller inte.

8 I artikel 7 i direktivet föreskrivs följande:

"1. I detta direktiv avses med normala hemvist den plats där en person stadigvarande vistas, dvs. åtminstone 185 dygn per kalenderår, på grund av personlig och yrkesmässig anknytning eller, då en person saknar yrkesmässig anknytning, på grund av personlig anknytning som visar på nära samband mellan personen och platsen.

Normal hemvist för en person med yrkesmässig anknytning till en annan plats än den till vilken han har personlig anknytning och som en följd därav bor omväxlande på olika platser, belägna i två eller fler medlemsstater, skall betraktas som den plats till vilken han har personlig anknytning, om personen i fråga regelbundet återkommer dit. Sistnämnda villkor behöver inte vara uppfyllt om personen i fråga bor i en medlemsstat för att genomföra en uppgift av bestämd varaktighet. Vistelse för studier vid ett universitet eller en skola skall inte anses innebära byte av hemvist.

2. Enskilda personer skall visa sin hemvist t.ex. genom identitetskort eller annan giltig handling.

3. De behöriga myndigheterna i en medlemsstat dit införsel sker får kräva ytterligare utredning eller bevis om de tvivlar på sanningshalten i en uppgift om normal hemvist som givits i enlighet med punkt 2 eller för vissa specifika kontroller."

9 Enligt artikel 9.1 får medlemsstaterna bland annat, på begäran av importören, tillåta tillfällig införsel under längre tid än som avses i artiklarna 3 och 4.2.

10 I artikel 10.2 föreskrivs följande:

"Om den praktiska tillämpningen av detta direktiv ger upphov till svårigheter, skall de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna i fråga fatta de beslut som krävs genom ömsesidig överenskommelse, särskilt i belysning av konventionerna och gemenskapsdirektiven om ömsesidigt bistånd."

Den nationella lagstiftningen

11 Lag 2127/93 om beskattning av motorfordon, som gällde vid tiden för händelserna i målet men som sedermera upphävts genom lag 2682/99, var tillämplig på motorfordon som infördes till Grekland från en annan medlemsstat.

12 Sådana fordon omfattades enligt artikel 75 i lagen av den särskilda konsumtionsskatt som föreskrevs för till Grekland importerade fordon eller motsvarande fordon som var producerade i Grekland.

13 I artikel 79 föreskrevs en skyldighet att inom en närmare angiven frist hos tullmyndigheterna deklarera införsel av sådana fordon som avsågs i artikel 75, med undantag av sådana fordon som omfattades av artikel 84.2. I artikel 80.2 föreskrevs att en särskild deklaration inom en närmare angiven frist skulle ske

hos tullmyndigheterna för fastställelse och uppbörd av den särskilda konsumtionsskatten.

14 Enligt artikel 84.2 skulle fordon som infördes i syfte att brukas tillfälligt i Grekland vara befriade från särskild konsumtionsskatt.

15 I artikel 87 föreskrevs att personer som var bosatta i Grekland, med förbehåll av vad som angavs i artikel 84, inte fick inneha sådana fordon som avsågs i artikel 75 utöver den i artikel 80.2 föreskrivna fristen eller bruka dem utöver den i artikel 79.3 föreskrivna fristen.

16 Enligt artikel 88.1 skulle undandragande eller försök till undandragande av betalning av föreskrivna skatter och övriga avgifter samt underlåtelse att iaktta lagens föreskrifter i syfte att undandra nämnda skatt straffas enligt föreskrifterna i artikel 89 med flera artiklar i lag 1165/18 (tullagen).

17 I artikel 88.2 punkterna a och g föreskrevs att, utan att det påverkade tillämpningen av artikel 88.1, böter skulle ådömas i följande fall och med följande belopp:

— Underlåtelse att avge deklaration enligt artikel 79: böter med 100 000 GRD per fordon.

— Innehav eller bruk av ett fordon som avsågs i artikel 75 utan att rätt till tillfällig skattebefrielse enligt artikel 84.2 förelåg: böter beräknade på

grundval av fordonets cylindervolym, närmare bestämt 1 000 000 GRD för fordon med en cylindervolym ej överstigande 1 300 cm^3 och 5 000 000 GRD för fordon med en cylindervolym om 2 100 cm^3 eller mer.

18 Enligt artikel 89.2 i tullagen skulle som tullöverträdelse anses varje form av undandragande eller försök till undandragande av betalning av tull och avgifter till staten samt underlåtenhet att iaktta övriga i artikel 100 i samma lag fastställda föreskrifter. Vidare angavs att en tullöverträdelse utgjorde grund för att ålägga den ansvarige att betala en tilläggsavgift även då den behöriga myndigheten ansåg att rekvisiten för smugglingsbrott inte var uppfyllda.

19 I artikel 97.3 i tullagen föreskrevs att envar som hade medverkat till en tullöverträdelse enligt artikel 89.2 i samma lag skulle förpliktas att, solidariskt med andra medverkande, utge en tilläggsavgift med ett belopp motsvarande två till tio gånger de tullar, skatter och avgifter som togs ut på de ifrågavarande artiklarna.

20 Enligt artikel 1 i finansministerns förordning nr D 247/13 av den 1 mars 1988, i sin genom lag 2187/94 ändrade lydelse, är det tillåtet att fritt från tull och andra avgifter tillfälligt införa transportmedel för privat bruk, varvid dock fordon avsedda för kommersiellt bruk inte omfattas.

21 Definitionen av begreppet "normalt hemvist" i artikel 3 i kungörelsen har i huvudsak samma ordalydelse som artikel 7.1 i direktivet.

22 Av artikel 4 i förordningen, som handlar om tillfällig införsel för privat bruk av transportmedel som inte är kommersiella fordon, följer att sådana transportmedel får finnas i Grekland under en sammanhängande eller inte sammanhängande tid av sex månader under en tolvmånadersperiod. Denna tid kan enligt samma artikel förlängas med nio månader, utom om sökanden utövar affärsmässig verksamhet i Grekland, i vilket fall tiden får förlängas med högst tre månader.

23 I fråga om tillfällig införsel av privatfordon för affärsmässigt bruk anges i artikel 5 att sådana fordon i princip får finnas i Grekland under en sammanhängande eller inte sammanhängande tid av sex månader. Av samma artikel framgår att skattebefrielse inte kan komma i fråga om fordonet används för persontransport eller för godstransport i vinstsyfte eller i affärsmässigt syfte, mot eller utan ersättning.

24 Enligt såväl artikel 4 som artikel 5 är skattebefrielsen villkorad av att sökanden har sitt normala hemvist utanför Grekland.

25 I artikel 15 tredje och fjärde styckena anges i identiska eller i i huvudsak identiska ordalag vad som i artikel 7.2 och 7.3 i direktivet föreskrivs beträffande bevisningen om det normala hemvistet.

Tvisten vid denna domstol

Sökandens situation enligt handlingarna i målet.

26 Grekiske medborgaren Paraskevas Louloudakis, som föddes år 1956 i Chania (Grekland), flyttade år 1974 till Italien. Han är också italiensk medborgare.

27 Vid tiden för händelserna i målet hade han ett grekiskt pass och ett italienskt identitetskort. Han ägde ett hus i Florens (Italien). Som utbildad arkitekt bildade han år 1986 tillsammans med sin italienska maka ett kommanditbolag med firma Studio Fiorentino SAS (nedan kallat Studio Fiorentino) med säte i Florens och vars verksamhet enligt bolagsordningen utgjordes av byggnadsrestaurering, utredningar för byggnadskonstruktion, fastighetsförmedling samt handel med maskiner och olivolja. Enligt Studio Fiorentinos deklaration för inkomstskatt under räkenskapsåren 1992, 1993 och 1994 uppgick dess inkomster under den tiden till 27 779 000 ITL, 19 950 000 ITL respektive 14 371 000 ITL. För det i målet aktuella räkenskapsåret 1995, deklarerade Studio Fiorentino förluster om 348 000 ITL.

28 I september 1993 bildade Paraskevas Louloudakis tillsammans med sin maka ett de facto-bolag i Chania vars verksamhet bestod av förpackning av oljor och fetter. Detta bolag deklarerade för räkenskapsåret 1994 inkomster om 3 686 355 GRD från försäljning av olivolja i Italien.

29 I november 1994 bildade Paraskevas Louloudakis ett aktiebolag benämnt Kritiki Viomichania Elaioladou AE (nedan kallat Krivel) med säte i Chania och vars verksamhet bestod av grosshandel, import, export, agenturverksamhet, förädling, standardisering samt förpackning av oljor och lantbruksprodukter.

30 Paraskevas Louloudakis hade sedan år 1993 inkomstdeklarerat i Grekland. Han var sedan år 1982 försäkrad hos försäkringskassan för ingenjörer och entreprenörer av offentliga arbeten, som i Grekland är huvudsaklig försäkringsanstalt för bland andra arkitekter. Han hade dock inte bedrivit någon verksamhet i denna medlemsstat.

31 År 1992 utfärdade polismyndigheten i Chania ett körkort för honom med behörighet för personbil. Han innehade dessutom ett italienskt körkort som förnyades åren 1991 och 1995.

32 Paraskevas Louloudakis var bosatt i Kounoupidiana Chanion (Grekland) i ett hus som han hyrde. Hans två barn gick i en privatskola i Chania. Hans äldste son fullgjorde sitt första och andra skolår under läsåren 1993/94 respektive 1994/95. Enligt Paraskevas Louloudakis gick hans barn i en grekisk skola för att lära sig grekiska och det var framför allt deras farmor som tog hand om dem. Barnen gick enligt Paraskevas Louloudakis samtidigt i en skola i Florens. Av ett av hälsovårdsnämnden i San Severo (Italien) utfärdat intyg framgår att ett av barnen vaccinerades i denna stad den 18 augusti och den 24 september 1994 samt den 25 februari 1995.

33 Paraskevas Louloudakis var dessutom upptagen i röstlängden för staden San Severo där han den 21 april 1996, efter händelserna i målet, deltog i valet.

Omständigheterna i målet

34 Den 13 mars 1995 blev en anställd i Krivel föremål för en kontroll i Iraklions hamn när han körde en minibuss av märke Fiat, modell Iveco, som ägdes av Studio Fiorentino och hade italienska registreringsskyltar.

35 Den anställde uppgav att fordonet hade körts i Grekland redan fyra månader tidigare, när han började arbeta i Krivel.

36 Fordonet togs som smuggelgods i beslag tillsammans med två andra av Studio Fiorentino ägda fordon som hade anträffats i Kounoupidiana Chanion på Paraskevas Louloudakis adress under en nattlig kontroll, dels ett motorfordon av märke BMW, modell 728, dels ett motorfordon av märke Ford, modell Fiesta, båda registrerade i Italien.

37 Chefen för Eidiki Ypiresia Teloniakon Erevnon Kritis (särskild avdelning för tullkontroll på Kreta) förpliktade genom beslut av den 8 januari 1996 Paraskevas Louloudakis att betala:

— med stöd av artikel 97.3 i lag 1165/18, en tilläggsavgift om 72 216 960 GRD, motsvarande två gånger den skatt som belöpte sig på vart och ett av de tre aktuella fordonen, för att uppsåtligen ha underlåtit att betala föreskrivna skatter,

— med stöd av artikel 88.2 a i lag 2127/93, 100 000 GRD i böter för vart och ett av dessa tre fordon, eller sammanlagt 300 000 GRD, för att ha underlåtit att avge deklaration i samband med ankomsten till Grekland,

— med stöd av artikel 88.2 g i lag 2127/93, 5 000 000 GRD i böter för vart och ett av fordonen av märke BMW och Fiat, modell Iveco, vilkas cylindervolym översteg 2 000 cm^3, samt 1 000 000 GRD i böter för fordonet Ford Fiesta, vars cylindervolym inte översteg 1 300 cm^3, eller sammanlagt 11 000 000 GRD för innehav och bruk av dessa fordon utan rätt till tillfällig befrielse från skatt.

38 Den 7 februari 1996 överklagade Paraskevas Louloudakis detta beslut vid Trimeles Dioikitiko Protodikeio Irakleiou och yrkade att beslutet skulle upphävas eller ändras.

39 Han anförde vidare följande:

— De tre fordonen hade importerats till och fanns i Grekland för Studio Fiorentinos räkning och behov. Studio Fiorentino hade ägande- och besittningsrätt till fordonen samt använde dem.

— Fordonen hade vid flera tillfällen brukats i olika medlemsstater. De fanns sedan slutet av år 1994 framför allt i Grekland eftersom lastbilen av märke Fiat Iveco användes för godstransporter i eller till Italien medan de två andra fordonen användes för transporter av honom själv eller av hans personal i eller utanför Italien för yrkesmässiga kontakter, förhandlingar, avtalsslut och så vidare.

— Under tiden september 1994 till februari 1995, det vill säga under de sex närmast föregående månaderna innan fordonen togs i beslag, hade dessa ständigt körts samt använts för transporter inom italienskt territorium och bortom Italiens gränser. De kunde alltså inte ha varit i Grekland under denna tid.

— Fordonen fanns i Grekland från den 1 mars till den 8 mars 1995.

— Av Studio Fiorentinos expeditionsformulär framgick att fordonen i fråga hade förts in på grekiskt territorium endast några dagar före den 13 mars 1995 då de togs i beslag.

— Det sammanlagda värdet av de tre fordonen översteg inte 4 000 000 GRD.

— Han var varaktigt bosatt i Italien där han arbetade för Studio Fiorentino och han brukade bege sig till Grekland endast tillfälligt, under olivskörden.

— Hans verksamhet i Grekland innebar inte att hans normala hemvist i den mening som avses i artikel 7.1 i direktivet hade flyttats.

— Genom att kräva att de tre fordonen skulle registreras i Grekland och att orimliga skatter skulle betalas hade Grekland åsidosatt EG-fördraget och direktivet.

40 Den hänskjutande domstolen har uppgivit bland annat att det var tillåtet att för affärsmässigt bruk tillfälligt införa fordonet Fiat Iveco som, i egenskap av öppen lastbil av pickupmodell, på grund av sin cylindervolym och totala lastvikt inte kunde anses vara ett kommersiellt fordon, det vill säga ämnat för godstransporter. Den hänskjutande domstolen har följaktligen ansett att om det efter fordonets tillfälliga införsel i Grekland inte hade skett några godstransporter — något som insamlingen av olivoljeprover inte kunde betraktas som — skulle fordonet i fråga, i egenskap av privatfordon för affärsmässigt bruk, ha kunnat införas

skattefritt på det enda villkoret att den som brukade fordonet hade sitt normala hemvist i en annan medlemsstat.

41 Den hänskjutande domstolen har betonat att tvistens lösning är beroende av svaret på frågan i vilken medlemsstat Paraskevas Louloudakis hade sitt normala hemvist, i synnerhet som han förpliktades att betala de omtvistade beloppen på grund av att han använde de tre i Italien registrerade fordonen för sina egna personliga och yrkesmässiga behov i Grekland och inte för det i Italien etablerade bolaget Studio Fiorentinos behov. Enligt den hänskjutande domstolen är det fråga om vilka kriterier som skall styra bestämmandet av sökandens normala hemvist, i betraktande av sådana omständigheter som de som är aktuella i målet.

42 Mot bakgrund av samtliga omständigheter i målet har Trimeles Dioikitiko Protodikeio Irakleiou beslutat att förklara målet vilande och hänskjuta följande frågor till Europeiska gemenskapernas domstol för förhandsavgörande:

"1) Skall artikel 7.1 [andra stycket] i rådets direktiv 83/182/EEG av den 28 mars 1983 om skattebefrielser inom gemenskapen för vissa transportmedel som tillfälligt införs från en annan medlemsstat tolkas så, att en person som är medborgare i stat A skall anses ha sitt normala hemvist i staten A, där han sedan många år genom en personassociation (kommanditbolag) bedriver en framgångsrik verksamhet som både arkitekt och affärsman, där han också har en bostad och tillbringar större delen av sin arbetstid, eller skall artikeln i fråga tolkas så, att personen skall anses ha sitt normala hemvist i staten B, där han också är medborgare och där (staten B) han samtidigt inleder en självständig verksamhet av liknande eller i vart fall besläktad art, där han hyr ett hus och där han har börjat tillbringa en del av sin tid och fullgör sina skatterättsliga skyldigheter, samt får hjälp av sin maka, som deltar i alla ovannämnda verksamheter i båda staterna A och B och som äger andelar i ovannämnda bolag?

Finns det, oberoende av ovannämnda bestämmelse, andra kriterier som kan användas för att bestämma det normala hemvistet när detta ger upphov till svårigheter?

2) Är det förenligt med den gemenskapsrättsliga proportionalitetsprincipen att ålägga den som äger eller kör ett fordon för privat bruk utan att vara berättigad till tillfällig skattebefrielse, något som enligt nationell rätt endast utgör en ringa tullöverträdelse, en särskild administrativ sanktion med fordonets cylindervolym som enda kriterium, i synnerhet böter (vilket föreskrivs i artikel 88.2 g i lag nr 2127/93) om 1 000 000 GRD till 5 000 000 GRD per fordon, och dessa böter med beaktande av fordonets ålder och förslitning, överstiger fordonets aktuella marknadsvärde?

3) Får de förvaltningsåtgärder som helhet betraktade — inklusive lagföringen för smuggling — som den inom detta område (med hänsyn till den bristande harmoniseringen av de nationella bestämmelserna) behöriga medlemsstaten B anser vara adekvata för tullöverträdelser, inbegripa böter på upp till flerdubbelt (tiodubbelt) så höga belopp som egendomens ursprungliga inköpsvärde i medlemsstaten A, utan att de innebär ett hinder för den fria rörligheten för varor och personer?

För det fall att denna fråga besvaras nekande, finns det kriterier för vad som är absolut nödvändigt för att uppnå de eftersträvade målen?

4) Följer det av direktiv 83/182/EEG eller någon annan bestämmelse att medlemsstaterna i de fall som omfattas av direktivet vid åläggande av administrativa sanktioner är skyldiga att ta hänsyn till god tro och bristande uppsåt att begå bedrägeri (till exempel bristande kunskap)?"

Den första frågan

43 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i vilka kriterier som styr tolkningen av artikel 7.1 i direktivet med avseende på begreppet "normalt hemvist" när en person har både personlig och yrkesmässig anknytning till två medlemsstater.

44 Vid förhandlingen bestred Paraskevas Louloudakis att han hade haft sitt normala hemvist i Grekland vid tiden för händelserna i målet, varvid han kritiserat de grekiska myndigheternas bedömning av hans situation och åberopat vissa omständigheter i denna. Angående sina barns skolgång har han gjort gällande att den omständigheten att någon vistas vid ett universitet eller i en skola enligt direktivet inte innebär att det normala hemvistet flyttas.

45 Den grekiska regeringen har med hänvisning till domen av den 23 april 1991 i mål C-297/89, Ryborg (REG 1991, s. I-1943) anfört att det normala hemvistet är den ort i vilken sökanden har sitt huvudsakliga intressecentrum, vilket bör bestämmas mot bakgrund av samtliga relevanta faktiska omständigheter.

46 Regeringen har ansett att det av utredningen i målet framgår att det var klagandens avsikt att förlägga sitt huvudsakliga intressecentrum, det vill säga sitt normala hemvist, till Grekland. Regeringen har betonat att den hänskjutande domstolen under alla omständigheter borde anmoda sökanden att förebringa bevisning om att han befunnit sig i Grekland eller Italien under minst 185 dagar

per kalenderår innan den uttalar sig i fråga om den ort där sökanden tillbringade den största delen av den tid han ägnat åt sin näringsverksamhet.

47 Kommissionen har angett att det normala hemvistet är den ort där sökanden vistas under större delen av året, vilket bekräftas av att det i artikel 7 i direktivet anges en period om minst 185 dagar. Om en person inte har vistats i sammanlagt 185 dagar i någon av medlemsstaterna finns det, enligt kommissionen, anledning att beakta den längsta vistelsen i en stat i förhållande till andra kvalitativa kriterier och ge företräde åt den ort till vilken vederbörande velat ge viss stabilitet genom den kotinuitet som följer av hans levnadsvanor samt sociala och yrkesmässiga relationer. Enligt kommissionen föreskrivs följaktligen i artikel 7 i direktivet att hänsyn skall tas både till vederbörandes yrkesmässiga och personliga anknytning till en given ort, med särskild tonvikt på den personliga anknytningen, när denna inte sammanfaller med den yrkesmässiga.

48 Kommissionen har tillagt att artikel 10.2 i direktivet borde tillämpas när det inte är möjligt att med hjälp av tillämpliga kriterier bestämma det normala hemvistet för personer som är bosatta i gemenskapen på grund av den ökande rörligheten i såväl yrkesmässigt som personligt hänseende. Enligt denna artikel skall de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna i fråga fatta de beslut som krävs genom ömsesidig överenskommelse för att undvika att en person anses ha sitt normala hemvist på två olika orter samt för att undvika dubbelbeskattning.

49 Inledningsvis anmärker domstolen att den enligt fast rättspraxis, inom ramen för ett förfarande som inletts enligt artikel 234 EG, inte är behörig att tillämpa gemenskapsrättsliga bestämmelser på ett bestämt fall. Den kan dock tillhandahålla alla sådana uppgifter om gemenskapsrättens tolkning som kan vara användbara för den nationella domstolen vid bedömningen av verkningarna av de nationella bestämmelserna (se bland annat dom av den 24 september 1987 i

mål 37/86, Coenen, REG 1987, s. 3589, punkt 8 och av den 14 juli 1998 i mål C-385/96, Goerres, REG 1998, s. I-4431, punkt 14).

50 Det kan vidare konstateras att artikel 7.1 i direktivet inte uttryckligen avser situationer som den som beskrivits av den hänskjutande domstolen, nämligen att en person har en såväl personlig som yrkesmässig anknytning till två medlemsstater. Sådana situationer omfattas dock implicit av det första stycket i denna artikel, vilket genom att ange att en persons "normala hemvist" är den plats där personen på grund av personlig och yrkesmässig anknytning vistas stadigvarande, det vill säga åtminstone 185 dygn per kalenderår, inte utesluter att samma person, likaledes på grund av personlig och yrkesmässig anknytning, vistas på en annan plats under resten av kalenderåret.

51 De i artikel 7 i direktivet angivna kriterierna för att bestämma en persons "normala hemvist" avser både den anknytning, i såväl yrkesmässigt och personligt hänseende, som en person har till en bestämd plats, och den tid som denna anknytning funnits. De måste därför bedömas tillsammans. Det normala hemvistet bör alltså anses vara den plats där vederbörande har sitt huvudsakliga intressecentrum (domen i det ovannämnda målet Ryborg, punkt 19).

52 Av artikel 7.1 i direktivet framgår att den personliga anknytningen har företräde i de fall då en persons personliga och yrkesmässiga anknytning inte är koncentrerade till en enda medlemsstat. Av det andra stycket i samma artikel följer nämligen att den personliga anknytningen ges företräde före den yrkesmässiga när den senare finns på en annan plats och vederbörande därför omväxlande bor i två eller flera medlemsstater och regelbundet återvänder till den stat till vilken han har en personlig anknytning.

53 Enligt artikel 7.1 i direktivet skall alltså hänsyn tas till både den yrkesmässiga och den personliga anknytningen till en given plats. Denna artikel bör tolkas så, att, när helhetsbedömningen av de yrkesmässiga och personliga banden inte räcker för att avgöra var sökandens huvudsakliga intressecentrum är beläget, företräde måste ges åt den plats vartill sökanden har personlig anknytning.

54 I alla de fall som regleras i artikel 7 i direktivet får vederbörande enligt artikel 7.2 med alla medel söka styrka dels var han har sitt normala hemvist och därmed sin personliga och/eller yrkesmässiga anknytning, dels att han i den medlemsstat vartill han har en anknytning vistas i princip minst 185 dygn per kalenderår.

55 För att bestämma en persons normala hemvist såsom den plats där han har sitt huvudsakliga intressecentrum (domen i det ovannämnda målet Ryborg, punkt 20) skall samtliga relevanta omständigheter beaktas, nämligen bland annat var vederbörande själv och hans familjemedlemmar faktiskt befinner sig, var bostaden är belägen, var hans barn faktiskt går i skola, var han utövar sin förvärvsverksamhet, var han har sina ekonomiska intressen samt vilka offentliga och sociala organ han har en anknytning till, i den mån dessa omständigheter tyder på att vederbörande vill ge stabilitet åt den plats till vilken han har en anknytning, genom den kontinuitet som följer av levnadsvanor samt normala sociala och yrkesmässiga relationer.

56 Vad gäller vad som påståtts om vistelse för studier vid en läroanstalt bör det understrykas att även om en sådan vistelse enligt artikel 7.1 andra stycket i direktivet inte skall anses innebära ett byte av hemvist om det är vederbörande själv som avses kan den dock, betraktad i ett familjesammanhang, tyda på att ett sådant byte skett om det är hans barn som avses.

57 Nationella domstolar måste göra en helhetsbedömning av de uppgifter som tyder på att någon har en anknytning till en plats med beaktande av samtlig bevisning som föreläggs dem.

58 Denna bedömning måste göras i belysning av direktivets ändamål. Härvid kan konstateras att direktivet, såvitt framgår av övervägandena i dess ingress, syftar till att främja gemenskapens invånares fria rörlighet inom gemenskapen samt att det, om en ekonomisk marknad med egenskaper liknande dem som råder på en inhemsk marknad skall kunna upprättas, är särskilt nödvändigt att undanröja de hinder som vållats av de beskattningsregler som är tillämpliga på tillfällig införsel av vissa transportmedel för privat eller affärsmässigt bruk (dom av den 29 maj 1997 i mål C-389/95, Klattner, REG 1997, s. I-2719, punkt 25).

59 I motsats till vad kommissionen har föreslagit i sitt skriftliga yttrande bör artikel 10.2 i direktivet inte tillämpas när det i ett särskilt fall är svårt att avgöra en persons normala hemvist. Denna bestämmelse, enligt vilken de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna, om den praktiska tillämpningen av detta direktiv ger upphov till svårigheter, skall fatta de beslut som krävs genom ömsesidig överenskommelse, syftar till att göra det möjligt för dem att bemästra de framtida svårigheter som individuella och konkreta fall kan komma att uppvisa. Medlemsstaterna åläggs ingen skyldighet att rådgöra med varandra i varje individuellt fall där tillämpningen av direktivet ger upphov till svårigheter (domen i det ovannämnda målet Ryborg, punkterna 34 och 35).

60 På den första frågan bör således det svaret ges att artikel 7.1 i direktivet skall tolkas så, att när en person har både personlig och yrkesmässig anknytning till två medlemsstater, skall hans normala hemvist, bestämt på grundval av en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter, utgöras av den plats där hans huvudsakliga intressecentrum är beläget och att, om det inte heller efter en sådan helhetsbedömning är möjligt att bestämma var det normala hemvistet är beläget, den personliga anknytningen skall ges företräde.

Den andra och den tredje frågan

61 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra och den tredje frågan, vilka bör handläggas tillsammans, för att få klarhet i huruvida det är förenligt med proportionalitetsprincipen att tillämpa en nationell lagstiftning enligt vilken det vid överträdelse av de regler för tillfällig införsel som anges i direktivet föreskrivs en rad påföljder, såsom i synnerhet:

— böter med belopp som schablonmässigt bestämts på grundval endast av fordonets cylindervolym, utan hänsyn till dess ålder och förslitning,

— en tilläggsavgift med belopp motsvarande upp till tio gånger de skatter som är i fråga.

62 Paraskevas Louloudakis har gjort gällande att sådana bestämmelser som de som är aktuella i målet begränsar den fria rörligheten genom att avskräcka folk från att förflytta sig med ett eller flera motorfordon.

63 Den grekiska regeringen har anfört att stränga påföljder är nödvändiga eftersom det varken är lämpligt eller möjligt att systematiskt kontrollera alla de fordon som med registreringsskyltar från andra medlemsstater körs i Grekland. På grund av de stora skillnader som finns mellan medlemsstaterna i fråga om beskattning

av bilar, men också på grund av risken för skattebedrägeri, finns det en betydande risk för att import sker för att undgå betalning av föreskrivna skatter och andra avgifter. De stränga påföljderna har följaktligen som syfte att undvika att gemenskapsintäkter och nationella intäkter går förlorade samt att säkerställa att reglerna om tillfällig införsel av fordon iakttas. Det strider därför inte mot proportionalitetsprincipen att hota med stränga påföljder. I synnerhet hotet om progressiva böter grundade på det aktuella fordonets cylindervolym står ovedersägligen i proportion till fordonets marknadsvärde.

64 Kommissionen, som hänfört sig till domen av den 16 december 1992 i mål C-210/91, kommissionen mot Grekland (REG 1992, s. I-6735, punkterna 19 och 20), har ansett att det i sådana fall som det förevarande är möjligt att uppnå det eftersträvade syftet genom att vederbörande erlägger de skatter och avgifter som han är skyldig. Med hänsyn till de extrema svårigheterna med att avgöra var det normala hemvistet skall anses vara beläget förefaller det enligt kommissionen inte motiverat att ådöma ytterligare påföljder. Kommissionen har anfört att ytterligare påföljder, som de som avses i den andra och tredje frågan, är oproportionerliga.

65 Domstolen konstaterar att det, inom ramen för direktivet, kan bli aktuellt med påföljder endast om personen i fråga inte har respekterat de i direktivet uppställda villkoren för skattebefrielse och om personen i förekommande fall inte heller uppfyller villkoren för en skattebefrielse enligt rådets direktiv 83/183/EEG av den 28 mars 1983 om skattebefrielse på permanent införsel från en medlemsstat av personlig egendom (EGT L 105, s. 64; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 117).

66 Det skall också påpekas att för att en påföljd som ådömts inom ramen för reglerna om tillfällig införsel skall vara förenlig med gemenskapsrätten måste den eller de avgifter som utgör underlaget för påföljden själva vara förenliga med gemenskapsrätten. Det ankommer på den hänskjutande domstolen att undersöka om så är fallet i belysning särskilt av domen av den 23 oktober 1997 i mål

C-375/95, kommissionen mot Grekland (REG 1997, s. I-5981), som bland annat rör den särskilda konsumtionsskatt som är aktuell i det mål som nu är anhängigt.

67 Med förbehåll för dessa anmärkningar finns det anledning att erinra om att medlemsstaterna, så länge lagstiftningen i fråga om tillämpliga sanktioner för överträdelse av tullbestämmelser inte är harmoniserad inom gemenskapen, är behöriga att välja de påföljder härför som de finner lämpliga. De är dock skyldiga att vid utövandet av denna behörighet följa gemenskapsrätten och dess allmänna rättsprinciper, följaktligen också proportionalitetsprincipen (se bland annat dom av den 16 december 1992 i det ovannämnda målet kommissionen mot Grekland, punkt 19 och däri angiven rättspraxis, av den 26 oktober 1995 i mål C-36/94, Siesse, REG 1995, s. I-3573, punkt 21, samt av den 7 december 2000 i mål C-213/99, De Andrade, REG 2000, s. I-11083, punkt 20). Förvaltningsåtgärder eller åtgärder för beivrande av överträdelser får nämligen inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målen, och en påföljd får inte vara så oproportionerlig i förhållande till överträdelsen att den riskerar att bli ett hinder mot de i fördraget föreskrivna friheterna (se i detta hänseende till exempel dom av den 16 december 1992 i det ovannämnda målet kommissionen mot Grekland, punkt 20).

68 Som framgår av punkt 58 i denna dom har direktivet som ändamål att främja gemenskapens invånares samt varors fria rörlighet inom gemenskapen.

69 Även om nödvändigheten av att beivra och förebygga överträdelser kan motivera att det i en nationell lagstiftning föreskrivs en påföljd av en viss stränghet, kan det inte uteslutas att påföljder som bestämts i enlighet med sådana regler som de som är tillämpliga i målet kan visa sig vara oproportionerliga och därmed utgöra ett hinder för ovannämnda frihet i den mån de föreskriver böter som bestämts schablonmässigt med fordonets cylindervolym som enda grund utan hänsyn till fordonets ålder och förslitning, samt en tilläggsavgift på belopp motsvarande upp till tio gånger de aktuella skatterna. En påföljd som grundas endast på cylindervolymen skulle kunna vara oproportionerlig i förhållande till överträdelsens allvar särskilt i förening med en annan hög påföljd som föranletts av

samma överträdelse. Detsamma skulle kunna gälla för påföljder som kan uppgå till belopp som är flerfaldigt större än de aktuella skatterna, exempelvis tio gånger större.

70 Det ankommer på de nationella domstolarna att, mot bakgrund av nödvändigheten av att beivra och förebygga överträdelser, den aktuella skattens storlek samt de utdömda påföljdernas stränghet, bedöma om påföljderna framstår som så oproportionerliga i förhållande till överträdelsen att de kan bli ett hinder för utövandet av de i fördraget föreskrivna friheterna.

71 Den andra och den tredje frågan bör således besvaras så att en nationell lagstiftning som, för överträdelse av reglerna om tillfällig införsel i direktivet, föreskriver ett antal påföljder, innefattande bland annat följande:

— böter med belopp som schablonmässigt bestämts på grundval endast av fordonets cylindervolym, utan hänsyn till fordonets ålder och förslitning,

— en tilläggsavgift med belopp motsvarande upp till tio gånger de skatter som är i fråga,

är förenlig med proportionalitetsprincipen endast i den mån den, med hänsyn till överträdelsernas allvar, är nödvändig för att beivra och förebygga sådana överträdelser.

Den fjärde frågan

72 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fjärde fråga för att få klarhet i huruvida det, vid lagföring för överträdelser av reglerna för tillfällig införsel av vissa transportmedel i direktivet eller någon annan gemenskapsrättslig regel föreskrivs en skyldighet att vid påföljdsbestämningen ta hänsyn till den berördes goda tro.

73 Den grekiska regeringen har gjort gällande att det varken i direktivet eller i någon annan gemenskapsrättslig regel finns föreskrifter om att påföljd skall ådömas den som begår en överträdelse. Det saknas följaktligen också föreskrifter om att den som inte känner till de tillämpliga reglerna skall vara fri från påföljd. Denna fråga bör därför avgöras med tillämpning av nationell lagstiftning. Emellertid är rättsvillfarelse enligt en grundläggande rättsprincip inte grund för frihet från påföljd.

74 Enligt kommissionen vore det lämpligt att i situationer som den i målet aktuella, där det är svårt att avgöra vilka regler som skall tillämpas, presumera att den som begått en överträdelse inte känner till dessa regler, så att det inte är nödvändigt att ådöma en sådan person någon annan påföljd än att han skall betala sin skatteskuld.

75 Domstolen konstaterar att frågan om huruvida hänsyn skall tas till en eventuell god tro hos den som begått en överträdelse av reglerna rörande tillfällig införsel

av vissa transportmedel, på samma sätt som frågan om valet av påföljd vid en överträdelse, skall avgöras med tillämpning av nationell lagstiftning.

76 Om det inom en nationell rättsordning finns en grundläggande rättsprincip i fråga om beivrande av lagöverträdelser som innebär att rättsvillfarelse inte utgör grund för frihet från påföljd, hindrar inte gemenskapsrätten att denna princip tillämpas vid lagföringen av någon för överträdelse av reglerna om tillfällig införsel av vissa transportmedel. Mot bakgrund av direktivets ändamål att främja de i fördraget föreskrivna friheterna måste dock en eventuell god tro hos den som begått överträdelsen beaktas vid påföljdsbestämningen om det har varit svårt att avgöra vilka regler som skulle tillämpas på honom.

77 Den fjärde frågan bör således besvaras så, att direktivet och de andra gemenskapsrättsliga reglerna inte hindrar att rättsvillfarelse inte godtas som grund för frihet från påföljd vid lagföring för överträdelse av reglerna för tillfällig införsel av vissa transportmedel. En eventuell god tro hos den som begått överträdelsen skall dock beaktas vid påföljdsbestämningen om det har varit svårt att avgöra vilka regler som skall tillämpas.

Rättegångskostnader

78 De kostnader som har förorsakats den grekiska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 30 juni 1999 har ställts av Trimeles Dioikitiko Protodikeio Irakleiou — följande dom:

1) **Artikel 7.1 i rådets direktiv 83/182/EEG av den 28 mars 1983 om skattebefrielser inom gemenskapen för vissa transportmedel som tillfälligt införs från en annan medlemsstat skall tolkas så, att när en person har både personlig och yrkesmässig anknytning till två medlemsstater skall hans normala hemvist, bestämt på grundval av en helhetsbedömning av samtliga relevanta omständigheter, utgöras av den plats där hans huvudsakliga intressecentrum är beläget och att, om det inte heller efter en sådan helhetsbedömning är möjligt att bestämma var det normala hemvistet är beläget, den personliga anknytningen skall ges företräde.**

2) **En nationell lagstiftning som, för överträdelser av reglerna om tillfällig införsel enligt direktivet, föreskriver ett antal påföljder, bland andra följande:**

— **böter med belopp som bestämts schablonmässigt på grundval endast av fordonets cylindervolym, utan hänsyn till fordonets ålder och förslitning,**

— en tilläggsavgift med belopp motsvarande upp till tio gånger de skatter som är i fråga,

är förenlig med proportionalitetsprincipen endast i den mån den, med hänsyn till överträdelsernas allvar, är nödvändig för att beivra och förebygga sådana överträdelser.

3) Direktiv 83/182 och andra gemenskapsrättsliga regler hindrar inte att rättsvillfarelse inte godtas som grund för frihet från påföljd vid lagföring för överträdelse av reglerna för tillfällig införsel av vissa transportmedel. En eventuell god tro hos den som begått överträdelsen skall dock beaktas vid påföljdsbestämningen om det har varit svårt att avgöra vilka regler som skall tillämpas.

Gulmann Skouris Puissochet

Schintgen Macken

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 12 juli 2001.

R. Grass C. Gulmann

Justitiesekreterare Ordförande på sjätte avdelningen